

Чорна Л.О., доктор економічних наук,
професор, науковий співробітник кафедри
управління бізнесом та розвитком села,
Сільськогосподарська академія Університету
Вітаутаса Великого,

м. Каунас, Литовська республіка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7142-4597>

Євась Т.В., старший викладач
кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9637-7341>

Боронін А.О., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»
Вінницький інститут Університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-28-17>

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

MECHANISM OF MANAGEMENT OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті розглянуто сутність механізму управління фінансовим станом підприємства. Досліджено складові механізму управління фінансовим станом. Визначено основні принципи та чинники побудови механізму управління фінансовим станом підприємства. Розглянуто послідовність етапів та рівні формування механізму управління фінансовим станом.

Ключові слова: фінансовий стан, управління фінансовим станом підприємства, фінансовий менеджмент, механізм управління фінансовим станом підприємства.

Abstract. The article examines the essence of the mechanism of managing the financial state of the enterprise. The components of the financial management mechanism were studied. The basic principles and factors of building a mechanism for managing the financial state of the enterprise are determined. The sequence of stages and levels of formation of the mechanism of financial condition management are considered.

Key words: financial condition, management of the financial condition of the enterprise, financial management, mechanism of management of the financial condition of the enterprise.

Постановка проблеми. На сьогодні у складних виробничо-господарських умовах та за соціально-економічної нестабільності підприємству важко забезпечувати та підтримувати належний фінансовий стан, який є основою стійкого та ефективного розвитку суб'єктів господарювання. Формування фінансового стану поєднує в собі

управління капіталом підприємства, його доходами та витратами, рухом активів та управління грошовими потоками. Успішно реалізовувати зазначені аспекти покликана система управління фінансовим станом підприємства загалом та механізм управління фінансовим станом зокрема. Тому, визначення основних складових, вдосконалення та адаптація механізму управління фінансовим станом підприємства є однією із актуальних проблем сьогодення, адже незадовільний фінансовий стан може призвести до неплатоспроможності, втрати потенціалу розвитку та виникнення загроз фінансовій безпеці підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Механізм управління фінансовим станом підприємства досліджують у своїх працях значна кількість науковців. Зокрема, це такі теоретики та практики, як: Беляк А.О., Бут А.С., Гавриленко Ю.О., Гончар Л.О., Карачарова К.А., Косарева І.П., Марусяк Н.Л., Масленников Є.І., Наливайко Л.В., Свідерська І.М., Удовика Є.М., Чепка В.В. та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сутності механізму управління фінансовим станом підприємства, основних складових, принципів та чинників побудови, а також етапів та рівнів його формування.

Виклад основного матеріалу. Виробничо-господарська та фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової та кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, а також фінансової стійкості [3, с. 24; 9; 11]. Саме цим зумовлюється актуальність дослідження механізму управління фінансовим станом підприємства, оскільки йому належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного та ефективного функціонування.

Формування дієвого механізму управління фінансовим станом підприємства є багатоаспектним, оскільки його можна розглядати як сукупність методів та принципів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого рівня фінансових активів і ресурсів, їх формування та розподілення, що дозволить підприємству підтримувати розвиток, базуючись на зростанні капіталу та прибутку при збереженні кредитоспроможності та платоспроможності, дотримуючи забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги [1].

Також, механізм управління фінансовим станом підприємства можна представити як сукупність взаємопов'язаних блоків:

- блок фінансування, який включає систему залучення фінансових активів,
- блок розподілу фінансових активів, який включає систему використання фінансових активів підприємства;
- сукупність елементів, регулюючих процес залучення, розподілу і використання фінансових активів, враховуючи оперативну, тактичну та стратегічну оцінку фінансової стійкості промислового підприємства [8].

Механізм управління фінансовим станом підприємства необхідно будувати на основі наступних принципів:

1) постійний моніторинг фінансового стану підприємства та прогнозування ймовірності фінансових криз – це дозволить вжити необхідних заходів завчасно та мінімізувати негативні наслідки;

2) оперативність реагування на кризові явища – фінансовому менеджменту необхідно швидко приймати рішення: скорочувати витрати, заморожувати інвестиційні проекти, забезпечувати повернення дебіторської заборгованості тощо;

3) реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства із незадовільного фінансового стану – зумовлює необхідність використання переважно власних ресурсів на фінансування діяльності підприємства; залучення позикових коштів може збільшити ризики втрати платоспроможності підприємства;

4) забезпечення достатності коштів – розрахувати оптимальний для підприємства обсяг вільних коштів можна з допомогою різноманітних методів та формувати ліквідні резерви;

5) забезпечення інформацією – це один із першочергових заходів підвищення ефективності механізму управління фінансовим станом підприємства та поліпшення інформаційного забезпечення фінансового менеджменту [7, с. 97].

Механізм управління фінансовим станом підприємства з точки зору ресурсно-факторного підходу до управління формується на основі врахування наступних чинників:

- підпорядкування стратегії управління фінансовим станом підприємства для досягнення основних цілей діяльності;
- аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства (розробка альтернатив і остаточний вибір пріоритетних сценаріїв розвитку подій, які суттєво впливають на його фінансовий стан);
- визначення індикаторів, які об'єднують комплекс окремих завдань з управління фінансовим станом підприємства, що відповідають життєвому циклу;
- ідентифікація зовнішніх і внутрішніх факторів, які визначають фінансовий стан підприємства, враховуючи їх взаємозв'язок і пріоритетність;
- вибір кількісних показників результативності (або ключових показників ефективності) управління факторами фінансового стану підприємства і моніторингу фінансового стану;
- розробка коригувальних елементів управління для досягнення заданого рівня фінансового стану підприємства [8].

Механізм управління фінансовим станом підприємства є частиною загальної системи управління підприємством та містить такі основні складові:

1) елементи забезпечення: інформаційно-аналітичне, програмно-технічне, нормативно-правове, кадрове;

2) аналіз політики управління підприємством: політика управління обсягами діяльності, активами, капіталом, грошовими потоками;

3) інструменти управління фінансовим станом підприємства: стратегія та методи управління фінансовим станом;

- 4) управління ризиком: виявлення, вимірювання, контроль та моніторинг ризику;
- 5) планування та прогнозування результатів управління фінансовим станом;
- 6) аналіз ефективності управління фінансами станом та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовим станом [5, с. 679].

Аналіз фінансового стану підприємства дає змогу оцінити здатність підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища та визначити ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування [6, с. 246].

Процес формування механізму управління фінансовим станом підприємства можна представити у вигляді послідовності наступних етапів:

- 1 етап: визначення цілей, об'єктів та суб'єктів управління;
- 2 етап: виявлення елементів об'єкта управління;
- 3 етап: визначення методів впливу на чинники управління;
- 4 етап: розробка стратегії забезпечення належного фінансового стану підприємства;
- 5 етап: реалізація стратегії;
- 6 етап: моніторинг фінансового стану [5, с. 680].

Здійснювати постійний моніторинг фінансового стану підприємства доцільно не тільки за показниками ефективності використання основних засобів, оборотних коштів, праці тощо, але й за узагальнюючими показниками ефективності його господарської діяльності. До таких показників відносяться прибутковість; рентабельність продукції, активів, власного капіталу, одного виду продукції, продажу, операційної діяльності, звичайної діяльності, господарської діяльності, коефіцієнти ефективності застосовуваних ресурсів; ліквідність та платоспроможність [2, с. 37].

Оскільки, одним із ключових чинників, що впливає на ефективність діяльності підприємства є час, при управлінні фінансовим станом підприємства необхідно враховувати коротко-, середно- та довгострокові періоди і будувати механізм управління фінансовим станом на оперативному, інноваційному та стратегічному рівнях (табл. 1).

Отже, управління фінансовим станом підприємства відтворюється за допомогою різних методів, принципів, методик аналізу, що в комплексі дають дієвий результат і ефективне управління. Це дозволяє одразу після проведення аналізу виявити недоліки, «больові точки» у фінансовій системі підприємства та способи за допомогою яких можна пом'якшити або усунути проблеми у фінансово-економічній діяльності суб'єкта господарювання.

Рівні механізму управління фінансовим станом підприємства

Рівень	Об'єкт управління	Критерій	Результат управління
Оперативний	Безперервність виробничого процесу та процесу кругообіг капіталу підприємства	Оцінювання динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності	Коригування методів аналізу та оцінки чинників, що дестабілізують розвиток підприємства і призводять до збитковості діяльності
Інноваційний	Забезпечення пропорційності процесу життєдіяльності підприємства	Оцінювання динаміки показників ділової активності та платоспроможності	Уточнення механізму дії чинників, виявлених на оперативному рівні та шляхи подолання кризи на підприємстві
Стратегічний	Конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість	Оцінювання динаміки показників рентабельності та ділової активності	Проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування, розробка довгострокових заходів покращення фінансового стану підприємства

Джерело: складено на основі [10, с. 100]

Кожне підприємство самостійно обирає методики аналізу, принципи оцінки власного фінансового стану, тому що саме якісно вибрана методично підкріплена форма аналізу та оцінки фінансового стану підприємства слугує ефективному управлінню ним надалі [4, с. 129].

Висновки. Таким чином, важливим складником загальної системи управління підприємством є механізм управління фінансовим станом підприємства, який повинен забезпечити таке формування та використання фінансових ресурсів, що дозволить отримати суб'єкту господарювання високі фінансові результати, мінімізувати ризики та досягти успішності діяльності.

Список використаних джерел

1. Гончар Л.О., Беяк А.О. Удосконалення механізму формування фінансової стійкості підприємств сфери гостинності. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/257/245>
2. Євась Т.В., Вацак Г.А., Гончар Т.П. Антикризовий менеджмент підприємства та забезпечення його ефективності. *Подільський науковий вісник*. 2022. № 2 (22). С. 34-39. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2022/2_2022-34-39.pdf
3. Євась Т.В., Шидловський О.О. Механізм формування ліквідності та платоспроможності підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2017. № 1. С. 24-26. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/1_2017/1/vas_SHidlovskij.pdf
4. Карачарова К.А., Наливайко Л.В. Сутність та особливості управління фінансовим станом підприємства. *Економічний аналіз : зб. наук. праць THEU*. 2016. №2. Том 23. С. 126-130. URL: <file:///C:/Users/www/Downloads/1051-5439-1-PB.pdf>

5. Косарева І.П., Бут А.С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 4(44). С. 678-682.
6. Косарева І.П., Удовика Є.М. Удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 246-251.
7. Марусяк Н.Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2021. №12. С. 94-97.
8. Масленніков Є.І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3928>
9. Ткаченко М.І., Євась Т.В., Свідерська У.Ю. Фінансовий менеджмент підприємства в умовах невизначеності. *Подільський науковий вісник*. 2018. №3. С. 82-88. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/3_2018/2/Тkachenko_vas.pdf
10. Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19-20. С. 96-102.
11. Чорна Л.О., Євась Т.В., Мельничук Ю.М. Сутність, завдання, принципи та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2023. № 1 (25). С. 75-80. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/1_2023/Chorna_Yevas.pdf
12. Швед В.В., Омельченко О.В., Штифлюк В.В. Про деякі питання оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. №68. 2022. С. 145-150 URL: <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-25>
13. Швед В.В., Дробязко О.О. Фінансове планування на підприємствах. *Подільський науковий вісник*. 2017. №1. С. 46-49
14. Швед В., Закладній О. Фінансовий аутсорсинг підприємницької діяльності. *Економічні перспективи підприємництва в Україні: збірник матеріалів всеукраїнської інтернет-конференції*. Ірпінь: УДФСУ. 2016. С. 493-496